

ДОМАШНЯ НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ - ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ

Ващенко Лідія Семенівна

к.п.н., старш. наук. співробітник, відділ
моніторингу та оцінювання якості загальної
середньої освіти, Інститут педагогіки
НАПН України

Анотація Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної школи – формування вміння школярів організовувати самостійну навчальну роботу, виконувати домашні завдання. В умовах інтенсифікації шкільного життя особливого значення набуває правильна організація домашньої навчальної діяльності. Отримані результати дослідження дають підстави зробити висновок про необхідність у шкільній освіті більш системно організовувати самостійну домашню навчальну роботу школярів з метою ефективного використання часу, дотримання балансу між різними формами навчання.

Ключові слова: самостійна навчальна діяльність, домашні завдання, самоосвіта, самоконтроль, профілізація.

Актуальність питання. Зміни у галузі освіти обумовлені новими вимогами до розвитку особистості школярів. В результаті на перше місце виходить не лише засвоєння знань з предметів, а і розвиток вміння самостійно добувати інформацію та працювати з нею. Мова йде про формування вміння вчитися, організовувати самостійну навчальну діяльність. Важливе значення у реалізації цього завдання належить домашнім завданням, які забезпечують відпрацювання прийомів навчально – пізнавальної діяльності та самоконтролю. Домашні завдання є формою індивідуальної роботи учнів, що забезпечують поєднання всіх складових навчального процесу.

Метою нашого дослідження було вивчити питання та проаналізувати використання ліцеїстами різних видів домашньої навчальної роботи. У дослідженні взяли участь десятикласники (102учні), які навчаються в класах різного профілю ліцею №17 міста Хмельницького.

Домашня навчальна робота учнів доповнює їх урочну роботу і відрізняється більшою самостійністю та відсутністю безпосереднього керівництва з боку вчителя [3]. За змістом у шкільній практиці використовуються переважно домашні завдання [2] що:

- спрямовані на сприйняття нового навчального матеріалу і вивчення нової теми. Вони готують учнів до роботи, яка проводитиметься на наступному уроці. Це може бути осмислення повідомлених нових знань учителем, розв'язання задач, вправ, проведення практичних робіт, спостережень тощо;
- спрямовані на закріплення, систематизацію й узагальнення набутих знань, вироблення умінь та навичок. Такі завдання, як правило, пропонуються після вивчення теми;
- потребують уміння використовувати отримані знання на практиці. Це завдання, що допомагають уявити вивчений матеріал у системі, яка складається з компонентів, певним чином пов'язаних один з одним; це зведення вивченого учнями матеріалу в схеми, таблиці, складання переліків і т.ін. Вивчене постає перед учнями під іншим практичним кутом зору тощо.

Згідно з Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПіН 5.5.2.008-01) обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання у 10-11 класах становив 4 години.

Узагальнення результатів опитування десятикласників [1] дає підстави зробити висновок про те, що вони у середньому щодня витрачають 143,0 хвилини на виконання домашніх завдань; від 300 хвилин – 3% учнів до 60 хвилин - 6%. Тобто санітарно - гігієнічні норми майже не порушуються. Учні, які навчаються у хіміко – біологічного профілю витрачають на виконання

домашніх завдань більше часу, ніж учні класу фізико – математичного та гуманітарного профілів (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл часу, (хв.) у середньому, що витрачається щоденно на виконання домашніх завдань учнями класів різного профілю

Всі десятикласники	Учні хіміко – біологічного профілю	Учні фізико – математичного профілю	Учні гуманітарного профілю
143,0	160,0	125,0	144,0

Щодо конкретних предметів, то найбільше часу витрачається на виконання завдань з математики, фізики, біології, хімії та української мови, що відповідає профілям навчання ліцеїстів. Чи впливає кількість часу, що витрачається учнями на виконання домашніх завдань на рівень їх навчальних досягнень? Аналіз опитування свідчить про те, що кореляція між цими величинами статистично не значима ($k = -0,14$). Тобто, академічні знання школярів не залежать від кількості часу, що витрачається учнями на виконання домашніх завдань.

У рамках дослідження, ми поцікавилися ступенем обов’язковості виконання ліцеїстами домашніх завдань[1]. Понад половини десятикласників ступінь своєї обов’язковості визначають, як “виконую, але не все” . Майже чверть школярів обов’язково виконують домашні завдання. Як правило це учні, які витрачають на виконання завдань 2,5 - 3 години. Понад 90% учнів, які навчаються у класі фізико – математичного профілю виконують завдання, але не все і виконують завдання, але не завжди. Водночас, за результатами цього навчального року, всі вони мають високий (56%) або достатній рівень навчальних досягнень. Тобто можна припустити, що ліцеїсти цього класу перевантажені домашніми завданнями. Полюсність щодо обов’язковості виконання домашніх завдань характерна для учнів класу гуманітарного профілю. Так, 46% серед них - обов’язково виконують домашні завдання, водночас 5 % - виконують їх рідко. Відтак, можна зробити висновок про

сформованість у більшості старшокласників ліцею відповідального ставлення до самостійної навчальної діяльності.

Для розв'язання сучасних проблем освіти важливим є пошук шляхів навченості школярів умінню вчитися. Одним із дієвих засобів вирішення цього завдання є оволодіння ними навичками навчальної праці, що забезпечується використанням різних способів самостійної навчальної діяльності [1]. Найбільше десятикласники працюють з завданнями робочих зошитів (43%), розв'язують задачі, виконують вправи (42%), готують творчі завдання (38%). Така форма домашнього завдання, як відповіді на запитання параграфа підручника займає у десятикласників найменше часу (11,5%).

Важливе значення для розвитку пізнавальних здібностей школярів, уміння працювати з інформацією має самостійна робота з підручником [1]. Ми поцікавилися, які способи роботи щодо засвоєння навчального матеріалу за підручником використовуються десятикласниками найчастіше. Понад 60% школярів, працюючи з підручником читають його текст, міркують над ним і прагнуть його зрозуміти. Тобто можна зробити припущення про сформованість у більшості учнів здатність до навчання, розуміння ними мети цієї роботи.

Дослідження було проведено з невеликою вибіркою учнів, одного типу навчального закладу і тому ми можемо говорити лише про певні тенденції [1]. Встановлено, що у цілому на виконання домашніх завдань в день школярі витрачають понад 2 години робочого часу, що цілком відповідає санітарно – гігієнічним вимогам. Виправдано найбільше часу витрачається на виконання завдань з профільних предметів: математики, фізики, хімії, біології та української мови. Більше всього часу школярі витрачають на виконання завдань за робочими зошитами, розв'язання задач, виконання творчих завдань. Найменше часу витрачають на пошук відповідей на запитання у кінці параграфа підручника. Працюючи з підручником, десятикласники найчастіше читають текст, міркують над ним і прагнуть його зрозуміти. Тобто можна зробити припущення про сформованість у більшості учнів уміння здобувати знання, розуміння ними мети цієї роботи.

Отримані результати дослідження дають підстави зробити висновок про необхідність у шкільній освіті більш системно організовувати самостійну домашню навчальну роботу школярів з метою ефективного використання часу, дотримання балансу між різними формами навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- 1.Ващенко Л. С. Домашні завдання як один із видів самостійної навчальної діяльності школярів [Текст] / Л.С.Ващенко // Наукові записки: збірник наукових статей. – К.: Вид – во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – Випуск СХІХ (119). – С.40 – 50.
- 2.Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я.Савченко. – К.: Абрис, 1997. С.309-319.
- 3.Смирнова И.Е. Домашнее задание школьников: приглашение к размышлению/ И.Е. Смирнова//Педагогические измерения - 2007. - №5.-С.33-39.